

Almandól és mások – A Füst Milán-i líra névadása

1. A Nyugat első nemzedékét a klasszikus vagy szecessziós modernségre jellemző stílussajátosságok is összekapcsolják. A folyóirathoz már 1909-től kapcsolódó Füst Milán első verskötete, az 1914-ben megjelent *Változtatnod* nem lehet a kortársak számára (és később is) egyebek mellett a klasszikus hangvétel és a szabadvers ötvözése miatt mégis különös benyomást keltett. E hatás egyik tényezője a minden addigi hagyományos poétikától eltérő lírai fiktív világában megjelenő nemritkán bizarr alakok, illetőleg neveik stílushatása.

2. Összesnek tartott verseit a költő két csoportba osztotta: a túlnyomó részben 1934-ből származókat *Újak*, a többi *Régiek* címen közölte, hét versből álló külön csoport a *Kísérletek* (vö. Zsoldos Sándor 1988: 290). A mindezekben előforduló személyneveket az alábbi táblázatok tartalmazzák. A felosztás eltekint attól, hogy egyik-másik név több csoportba is osztható, ez nem tenné a vizsgálatot hasznosabbá.

A Füst-versekben olvasható nevek megoszlása eredetük szerint: hat a történelemből (jelük a táblázatokban: i), három a barátoktól (jelük: ii), kettő az irodalomból (jelük: iii), tizenegy a mitológiából (jelük: iv), valamint hat különböző helyekről való (jelük: v). – A huszonhét névből a *Copperfield Dávid* és a *Vladimir Iljics* kivételével a nevek egyeleműek.

1. táblázat

Az Újak névanyaga		
i	<i>Berengár király</i>	3
i	<i>Henrik király</i>	1
i	<i>Henrik</i> (király)	1
i	<i>Vladimir Iljics</i> (Lenin)	1
ii	(Kosztolányi) <i>Dezső</i>	2
ii	(Tóth) <i>Árpád</i>	1
ii	(Karinthy) <i>Frigyes</i>	1
iii	<i>Copperfield Dávid</i>	1
iii	<i>Copperfield</i> (Dávid)	1
iii	(<i>Copperfield</i>) <i>Dávid</i>	1
iii	<i>Trisztán</i>	1
iv	<i>Oidipusz</i>	4
iv	<i>Ábrahám</i>	2
iv	<i>Euméné</i>	1
iv	<i>Éliás</i>	1
iv	<i>Erinniszek</i>	1
iv	<i>Mithrasz</i>	1
iv	<i>Mózes</i>	1
iv	<i>Hekaté</i>	1
iv	<i>Jézus</i>	1
iv	<i>Venusz</i>	1
iv	<i>Zsuzsanna</i>	1

Az Újak névanyaga		
v	<i>Almandól</i>	1
v	<i>Pergola</i>	4
A nevek száma		21
A nevek előfordulási száma		34

2. táblázat

A Régiek és a Kísérletek nevei		
v	Kajetán	2
i	Bohemund	1
v	Menénusz	1
i	Szent Ferenc	1
v	<i>Gyula</i> (szerzetes)	1
v	Teréz	4
A nevek száma		6
A nevek előfordulási száma		10

3. táblázat

A összes nevek száma	27
A nevek összes előfordulásának száma	44

A kortársak, illetőleg barátok nevét nem számítva is szembeötlő a nevek zömének az európai műveltségkörhöz való tartozása, ez mutatja, hogy a Füst Milán-i fiktív költői világ mire alapozódik. A Füst Milán-versek – kevés kivétellel – a 20. század első harmadában keletkeztek, a névanyagukhoz lényegében ma is ez az alpműveltség tartozik.

Lírai versekben nevek némelyike információelméleti értelemben kevésbé „várható”. A sztochasztikus kapcsolat mibenlétét alkalmazó stilsztikában – akár a hírközléseméletben – az információ nem a jelentést, hanem az egy üzenet kiválasztásában rejlő szabad választás mértékét jelöli, magának az információnak mennyisége a legegyszerűbb esetben a rendelkezésre álló választási lehetőségek számának logaritmusával mérhető, két választási lehetőség esetén az információ kettőnek a kettes alapú logaritmusával egyenlő. A híranyagot vevő fél számára az információ kétféle: „várható” vagy „nem várható”. A nyelvi elemek előfordulási valószínűségei kapcsolatba hozhatók a statisztikai valószínűségeken alapuló Andrej Andrejevics Markov-féle folyamattal, illetőleg a Claude Elwood Shannon és Warren Weaver által még 1949-ben kidolgozott információelmélettel (Shannon–Weaver 1986: 21, 59–65 et passim; Beaugrande–Dressler é. n. [2000]: 185). A nyelvben valamely elem használatának választása, vagyis az előfordulásának valószínűsége számos tényezőtől függ.

A témaválasztásban többnyire a lírikus műveltsége mutatkozik meg, amely azután együtt jár a témához valamiképp kapcsolódó nevekkel. Így az i. csoport nevei közt *Berengár* király egy pajzán história hőse (Katonák éneke, Füst 1969: 68–9), *Henrik* király személye, viselt dolgai Füst Milánt sokat foglalkoztatták, drámát is írt róla (IV. Henrik király), *Vladimir Iljics* a Jelenés című versben (Füst 1969: 20–1) szerepel, „amely 1948-ban [...] oly megdöbbenően ütközött ki az ünnepi ódák Duna-rekesztő áradatából, ki is érdemelve ezért az egyszerre vállvonagató és vállvergető kioktatást” (Somlyó 1969: 196). Egy levelében megvallja, hogy „egy *gyönyörű* verset is írtam tegnap, képzel, 12 év óta az elsőt, – amihez most nyúlok, az sikerül, ilyen korszakom még nem is volt, csak az a furcsa benne, hogy Leninhez szól [...]” (Füst 2002: 518). Voltaképpen a *Vladimir Iljics* a vers keletkezése idején is, a költői oeuvre alapján is „nem várható” elem.

Szent Ferenc mint bizonyos emberi magatartás példája jelenik meg a névhasználata kapcsán: „Vaj’ *Szent Ferenc* mit ért el nálatok, | Hogy volt az állatokhoz jó? (Halottak éneke, Füst 1969: 112–4). Az idézet hiranyaga mutatja, hogy a középkori szent neve ^{||}várható^{||} nyelvi elem.

A ii. csoport neveihez tudni kell, hogy Kosztolányi, Tóth és Karinthy a költő barátai voltak, fiatalkori – ma már legendás – viselt dolgaikról van szó (Emlékezetül, Füst 1969: 89–90). Az irodalomtörténeti háttér miatt mindhárom név ^{||}várható^{||}.

A iii. csoportban vannak az irodalmi vonatkozású nevek. Füstnek Dickens regénye egész életében legkedvesebb olvasmánya volt (Somlyó 1969: 21), *Copperfield* Dávidhoz! című költeményben megírja: „S mi voltam én is itt: árva fiú!” A *Copperfield* névből a versben egy metaforasorozat épül, részletesen I. Büky 2008b: 655–6. *Oidipusz* és *Trisztán* – időben ugyan távol – egyaránt az európai műveltség mint témaalap miatt jelennek meg, a *Trisztán* név – a költő naplójában: *Tristan* – Richard Wagner operájára utal, amelyet meg-megemlít naplójában (Füst 1999: I, 63; 407; 419; 583). A szövegtémák képzettársításai alapján ezek ^{||}várható^{||} nevek.

A iv., legnépesebb csoport a mitológiai köréből származó nevéké. *Mithrasz* (a perzsa, görög eredetű) római istenség, aki háború istene, a szerződés, az eskü védelmezője: „[...] mint a tűzpatak | Omlott alá a hegyoldalból *Mithrasz* évszázados átka” (Levél Oidipusz haláláról, Füst 1969: 51–2).

A görög, illetőleg római mitológiából ismertek az *Oidipusz*, *Erinniszek*, *Hekaté*, *Venusz*. Az *Euméné* névhez Bende Mónika (1979: 196) „Macedon államférfi, hadvezér” téves magyarázatot fűzött, Nagy Sándor (III. Alexandrosz) titkárára, Eumenészre (Kr. e. 362/361–316) aligha illik e szöveghely: „Rongy-alak – szalad a hold után. | Álld utját áldott *Euméné* a tolakodónak, szegd meg szemtelen szaladását, | Toppints feléje parányi lábaiddal, vagy álmatag, komoly, | Két dióbarna szemeddel úgy meredj reá, hogy megdermedjen benne a lélek... | Parancsold meg néki a csendet... | Hisz égi országutadon te vagy az úr | S néked népes az éjszaka” (A holdhoz, Füst 1969: 27–8). Az *Euméné* itt inkább a Lunával, Artemissal, Nemesisszel, Hekatével is azonosított istennő, aki épp ezért nem csupán az erdőknek és a vadállatoknak, hanem a Trivia (a hármas útelágazás) istennője is, akinek égen, földön, föld alatt is hatalma van, vö. Tokarev 1988: II, 163–4: *Diana*. A félelmetes *Erinniszek* neveit (Aléktó, Tisziphoné és Megaira) sem volt ajánlatos kimondani, eufemisztikusan ezért az *Ἐβουεῖδες* név is járta (εὐβουεῖς ’nyájasan mosolygó, jóságos’), vö. Tokarev 1988: I, 669 (*Erinniszök*). – Az *Euméné* szóalak olasz használatban ismeretes, mint Niccolò Porpora Eumene opera seriájában, amelyben Farinelli, a nagyhírű kasztrált énekes jeleskedett 1721-ben.

Hekaté istennő – akit a rómaiak Dianával is azonosítottak – egy másik Füst-versben van megszólítva: „Ó én völgyem, hegyem, | S ó én szép, barna feleségem, | S ó lány légi kéz, mely végigsimítottad homlokomat, | S ti éjszaka örvényei s fekete tüzei szivemnek, | S félelmek anyja, te hármas *Hekaté* [...]” (Egy hellenista arab költő búcsúverse, Füst 1969: 91); és itt ő a Trivia istennője. Ismét másutt egy versben ugyan nincs megnevezve a félelmetes háromtestű vagy -arcú istennő, aki fáklyával kezében, kék kígyókkal övezve, némelykor sűrű fekete fátyollal képzeltek el, és aki kutyákkal járta az éjszakát: „Hajnalodik. S ki fekete kutyáiddal együtt-üvöltve | Vonultál el ablakom alatt, – magad is állati rém, – most végre csendesülsz” (Kutyák, Füst 1969: 81); vö. Büky 1997: 51–9.

A *Venusz* név Oh latin szerelem (Füst 1969: 58) című versben az antik történelmi színezet egyik megteremtője: „Borág s borostyán közt, hol ama fürtösfejű | Arcán kis ágyának s álmának minden melegével | Megjelenik reggel s ittasan bámúlja világot; | Kérlek *Venusz*, küldd el ez egyszer galambjaidat arrafeléd...” Az *Oidipusz* név a verstéma természetes velejárója: „Levél Oidipusz haláláról”.

Az *Éliás* bibliai, héber eredetű név – jelentése: ’Jahve az én istenem’ – a görögbe, majd a latinba került (*Elias*), utóbbi alak magyarosodott: *Éliás* (~ *Illés*); már a 14. századból adatolható (Hajdú 2010: 150). Az *Éliás* alak archaikussága megfelel a versbeli történésnek: a széder, a pészáh előestéjén (niszán hónap 14-én) tartott rituális lakomáról van szó, amelynek célja a zsidók Egyiptomból megszabadulásra való emlékezés. széderesten díszes serleget helyeznek az asztalra, ez Illés pohara, bort töltenék belé, és várják a próféta megérkezését: „S te második *Éliás*, | Az ajtó mögött ki ott leselkedel és rajtamtnél onnan, állj elő!” (A névtelen iszik, Füst 1969: 33), részletesen I. Büky 2008c: 548–67.

A iv. csoporthoz vont *Ábrahám*, *Mózes*, *Jézus*, *Zsuzsanna* nevek egyaránt bibliai vonatkozásúak: „Lásd *Ábrahám* is felállt ám az angyal előtt [...]” (A Mississipi, Füst 1969: 39–40); (csak verscímben: *Mózes* számadása, Füst 1969: 45); Mindennek el kell múlni | elébed járul *Jézus* [...] (Cantus firmus, Füst 1969: 48); csak verscímben: Az egyik agg levele *Zsuzsannához*, Füst 1969: 59).

Mindegyik név olyannyira az európai műveltséghez tartozó, hogy a témakapcsolatok alapján **||várható||** előfordulásúak.

Az v. csoport nevei közül a *Bohemund* történelmi képzetársítású, minthogy *Boemund* ~ *Bohemund* antiochiai fejedelmek nevei a 11. századtól, őstük Tarantói Boemund normann kereszties lovag. V. Boemund (1198–1252) háborút viselt Arménia ellen, mivel fia örmény hercegnővel házasodott, lezárták a háborút. A szöveggörnyezet: „Felség, aggok vagyunk, mint látható, s nevem *Kajetán* s ez régi társam és barátom *Bohemund*... | S mindketten, lantosok, Arméniából származánk” (Részlet az „Aggok a lakodalmon” című verses színdarabból, Füst 1969: 98). A színdarab teljes címe: Aggok a lakodalmon – Sorstragédia egy felvonásban, versekben; s a bevezető eligazítása: „A középkor egy szaka, a király várában” (Füst 1988: 156). Ugyanakkor a szereplők: király, királynő; Ottó, főasztalnok; Izabella, első udvarhölgy; Tamás, Jakab Brunó céh mesterek, a kar tagjai; első lovag; stb. Kajetán és Bohemund karvezető aggastyánok. A *Kajetán* és a *Bohemund* név **||nem várható||** elem a többi név halmazában különösen nem. A *Kajetán* a latin *Gaetanus* 'Gaeta közép-italiai kikötővárosból való' név rövidülése, a magyar névadásban használata ritka, a *Bohemund* nem is fordul elő. Mindenesetre belső kapcsolat van a Bohemund lantos arméniai származása és az említett történelmi Bo(h)emund között, aki háborúzott Arménia ellen.

A *Menénusz* versbeli megjelenése: „Sok lovas poroszkált már e gömbölyű földön, Borzippa szülötte, *Menénusz*!” (Óda egy elképzelt művészhez, Füst 1969: 102–3). A vers korábbi változataiban *Móricz Zsigmond*, majd *Marbodus* szerepelt névként (részletesen l. Büky 2011), amely minden bizonnyal Marbodus Redonensis, francia néven Marbode Rennes (1035 k.–1123 k.) franciaországi latin poéta és tanár neve, ő Rennes püspöke 1096-tól. Hildebert de Lavardin (Hilbertus Cenomanensis) tours-i érsek mellett Marbodus a legjelentősebb költő a 11. században, vagyis nem elképzelt művész. – Shakespeare Coriolanusában Menenius Agrippa a legendás római hadvezér barátjaként szerepel. Ezt Füst nyilván tudta, hiszen naplóiban, levelezésében és másutt többször foglalkozott Shakespeare-rel, lefordította a Lear királyt. – Menenius Agrippa Lanatus volt a szabinok legyőzője, neki sikerült Kr. e. 496-ban a Szent Hegyről mesés példázatával visszavonultatni Rómába a plebejusokat. Később, Kr. e. 503-ban consul volt. A *Menénusz* név vagy a *Menenius* romlott alakja, vagy a költő szándékosan torzította, hogy **||nem várható||** nyelvi elem legyen; Füst Milán latinnyelv-ismeretéről l. Büky 2009. A *Menénusz* név mellett Borzippa (Borszippa) babilóniai város – az Eufrátesz keleti oldalán, 7–6. századból való romjai megmaradtak – említése földrajzilag távoli, egzotikus világ földézését szolgálja ez a szecceszítés eljárás.

Az v. csoport neve közt a *Gyula* név – függetlenül viselőjétől – alacsony hírértékű. E név a 19. század vége felé népszerű volt, a 20. század közepétől kezdtek kevesebbszer választani (1950-ben a 19. helyen állt, l. Fercsik Erzsébet – Rátz Judit 2009: 117), a vers 1934-ben jelent meg kötetben, tehát előfordulása **||várható||**: „Oh „*Gyula* szerzetes, ne késlekedj, adj össze minket [...]” (Oh nincs vigasz!... Füst 1969: 138). – Az e csoporthoz tartozó *Teréz* epiforikus használatú, négy szövegmondategység végén felelő rímként vagy hívó rímszó gyanánt: „Az éj lehajlik hozzád, | Szakálla zöld penész, | Fel, fel, ne álmodozz hát, | Időnkért kár *Teréz*. || Fel, fel az útra, légy merész, | A hölgyet készítsd hát ki jó *Teréz* [...]; || [...] S tudjuk, mit ér az ész: | A táncba *hát Teréz*! | S ha majd felérünk, ott *Teréz* | Majd megpihenünk, meglásd, kézbe' kéz... [...]” (A vagány esti éneke, Füst 1969: 163–4). (Megjegyzendő: a rímhalmazhoz tartozó szavak gyakorisági viszonyaiból Jiří Levý a rím hírértékét kísérteleské számolni, erről l. Szepes Erika – Szerdahelyi István 1981: 101.) A *Teréz* előfordulásának várhatósága a névhasználatban a 20. század közepétől egyre kisebb, a vers születésekor a név még korántsem volt ritka, l. Fercsik Erzsébet – Rátz Judit 2009: 383. A Füst Milán-i használat idején a név még **||várható||**.

Ugyancsak európai vonatkozású a *Pergola*; az olasz *pergola* '(szőlő)lugas (nak való rács)' (← latin *pergula*) átvitt jelentésben 'fedélszoba', illetőleg 'lebuji' (Finály Henrik 1884). Az ÉrtSz. az építészeti szavaként tartja számon, vö. Zádor Anna 1984: *pergola*. A szó szerelőnévként némi erotikus utalással – a kúszónővény körbeöleli az oszlopot – alkalmas annak való hölgynek a megnevezésére, aki a vers hőse: „Az édeságyú-vágyú *Pergola* | Busásan issza ám a sört nagyon, | Hogy oly széles lett tőle tompora: | Ha ráül, hordókat lapít agyon | S az öle négyölnyi mély, mint a tenger, nem leli mélyét semmi utazó [...]” (Gúnydal Pergolára, Füst 1969: 70–1). A név **||nem várható||** nyelvi elem.

Az *Almandól* név megjelenése **||nem várható||** eleme a Füst Milán-i névanyag halmazának, vagyis nagy a hírértéke. A név *A fegyenc fia* című versben (Füst Milán 1988: 40) van: „Fordúl a kulcs

a zárban... | – »Mit akarsz itt *Almandól*?« | – »Én vagyok a Szégyen-Király.«» Almandól nyilván szellem, aki a fegyenc fiát magával akarja vinni feltehetően a bűn útjaira. Füst Milán lírájának lehetséges világában gyakorta jelennek meg szellemek, verseit 1948-ban *Szellemek utcája* címen adta ki. A lírájában 'szellem' jelentésű szavak stilisztikai szempontú földolgozását l. Büky 2000: 153–62. E szó személynévként föllelhető a világhálón: Joaquin *Almandol* egy hírlapíró neve, aki az uruguayi internet elterjedtségét vizsgáló újságírócsoportban munkálkodott (Espectador 2002). A manapság nagy népszerűségnek örvendő Facebook közösségi oldalon két adat van: Ameen *Almandol*, Azmari *Almandol* ([https-1](https://www.facebook.com/ameen.almandol), -2). Megvan az *almandol* szó például egy játékdalban ([http-1](http://www.gyogyszergyar.com)), egy indiai gyógyszergyár (Cris Pharma) honlapján ([www-1](http://www.crispharma.com)) és más helyeken is. A szó bizonyosan a szanszkrit *mandala* 'kör, varázskör; kör alakú oltár' semleges nemű főnévre megy vissza, amelynek szövegi *-a* hangja a hindiben és a nepálban is lekopott. Az 'oltár' jelentésű *mandala* az istenek gyülekezőhelye. Az arab *araba darib al-mandal* jelentése 'körök rajzolója'. A mandala a tibeti buddhizmusban kör alakú meditációs diagram. Az arab *almandala* rituális ábraként, mint a keleti műveltség eleme jutott spanyol közvetítéssel – ezért rögződött a szóhoz az arab névelő – Európába a 12. században. Idővel különféle alakváltozatok jöttek létre (az egyes nyelvekben): *amandel*, *almandal*, *almadal*, *almadel(l)*, *almandel*, *alimandel*, *almandals*, *alrmandal*, *mandel*. A tibeti buddhizmus kör alakú meditációs diagramjának neve műfajnév is lett, a szellemidéző szövegek, a csillagászati alapon nyugvó mágikus írásművek tartoznak hozzá. Több európai nyelven születtek ilyen szövegek a középkorban és még a korai újkorban is, vö. Christophe Meiners 1794: III, 206. Az európai hagyomány Salamon király (Kr. e. 972/964–926) kiterjedt írói munkásságával is összefüggésbe hozza e műfajt; készültek például salamoni *almandalok* mint varázsrajzolatok is (Sanctus Almandel Salomonis). – A kérdéskört részletesen l. Jan R. Veenstra 2002: 192–229. A kérdés arab értelmezése: „The title of this straightforward guide to the ritual invocation of angels refers to an Arabic word for a wax tablet altar on which the magician engraves divine names and the seals of Solomon with a silver stylus” (Davies 2009: 14). A mágikus könyvnek latin és német nyelvű kéziratai a 15. századtól ismeretesek, később más fordításokban is felbukkant. Nem fekete mágiáról van szó, hanem inkább angyalidézésről, a Füst-versben a mágikus könyv címe változik a megidézett szellem (ártó lélek vagy angyal) nevévé, vö. Büky 2000: 155–61; Büky 2008a.

3. A nevek használata során a minden jelhez tartozó társadalmi rendszer mutatkozik meg, „a kommunikáció szándéka felől csak ott lehet könnyen megbizonyosodni, ahol a kódot mint olyant társadalmi úton tanulták meg” (Georges Mounin 1975: 335). A nevek lírai szövegek környezetében ugyanúgy hordoznak hírértéket előfordulásuk várhatósága szempontjából, mint bármely más nyelvi elem. A tulajdonnév (jelentéstani kérdéseitől itt eltekintve) megállapítható, hogy a Füst Milán-i lírában nem csupán a társadalmi környezet vagy a személyek földidézője – néhány kivétellel (*Gyula, Teréz, Szent Ferenc, Vladimir Iljics*) –, hanem nagy hírértékű stílusesszék is. A költői szövegművek témájához a személyes ismerősök és az európai kultúra nevezetes alakjainak nevei mint képzettségátvitel mutatják a magyar és európai, illetőleg azon túli műveltség – Oidipusztól Vladimír Iljicsig ívelő – szemhatárát.

SZAKIRODALOM

- Beaugrande, Robert de – Wolfgang Dressler é. n. *Bevezetés a szövegnyelvészetbe*. H. n., é. n., Corvina. [Budapest, 2000.] (Eredetije: 1981.)
- Bende Mónika 1979. Jegyzetszótár. In: *Füst Milán válogatott versei*. Kozmosz Könyvek, Budapest, 195–8. (A magyar irodalom gyöngyszemei.)
- Büky László 1997. Étude de style à partir des mots dans leur contexte d'emploi In: Jean Perrot (szerk.): *Polyphonie pour Iván Főnagy*. L'Harmattan, Montréal–Paris, 51–9.
- Büky László 2000. *Egy vers szóhasználati háttere – Füst Milán: Szellemek utcája*. Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged.
- Büky László 2008a. Angyalok Füst Milán lírájában. In: Pócs Éva (szerk.): *Démonok, látók, szentek – Vallás-antropológiai fogalmak tudományközi megközelítésben*. Balassi Kiadó, Budapest, 648–67. (Tanulmányok a transzcendensről VI.)

- Büky László 2008b. Személynevek felbontása és felépítése a költői nyelvben. In: Bölsceki Anna – N. Császi Ildikó (szerk.): *Név és valóság*. KGRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Budapest, 540–8. (A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1.)
- Büky László 2008c. Angyalok Füst Milán lírájában. In: Pócs Éva (szerk.): *Démonok, látók, szentek – Vallásetnológiai fogalmak tudományközi megközelítésben*. Balassi Kiadó, Budapest. (Tanulmányok a transzcendensről VI.)
- Büky László 2009. Füst Milán „latin dörgedelmé”. *Irodalomtörténeti Közlemények*, 512–7.
- Büky László 2011. *Füst Milán névadásáról – Móricz Zsigmond-tól Borzippá-ig*. In: Uő: *Stilusmagatartási formák Füst Milán és Weöres Sándor költői nyelvében*. Szegedi Tudományegyetem, Szeged, 73–9.
- Fercsik Erzsébet–Rácz Judit 2009. *Keresztnevek enciklopédiája*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Finály Henrik 1884. *A latin nyelv szótára*. Franklin Társulat, Budapest.
- Espectador 2002. *Presentaron resultados de investigación sobre Internet en Uruguay, patrocina por Proverb*. Espectador.com – La primera radio uruguayana en internet. <http://www.espectador.com/principal/empresariales/emp0208282.htm>. (A letöltés ideje: 2002. október 7.)
- Füst Milán 1969. *Összes versei*. Magvető Könyvkiadó, Budapest.
- Füst Milán 1988. *Összes versei*. IV., bővített kiadás. Magvető Könyvkiadó, Budapest.
- Füst Milán 1999. *Teljes napló I–II*. Fekete Sas Kiadó, Budapest.
- Füst Milán 2002. *Összegyűjtött levelei*. Fekete Sas Kiadó. Budapest. 518–9. 752. levél, 1946. máj. 29.
- ÉrtSz. = Bárczi Géza – Országh László (főszerk.) 1959–1962. *A magyar nyelv értelmező szótára I–VII*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Davies, Owen 2009. *Grimoires. A History of Magic Books*. Oxford University Press.
- http-1: <http://www.lolking.net/summoner/euw/29311440>. (A letöltés ideje 2013. október 12.)
- https-1: <https://en-gb.facebook.com/public/Ameen-Almandol>. (A letöltés ideje 2013. január 5.)
- https-2: <https://www.facebook.com/azmari.almandol>. (A letöltés ideje 2013. január 5.)
- Ladó János 1971. *Magyar utónévkönyv*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Meiners, Christophe 1794. *Historische vergleichung der sitten, und verfassungen, der gesetze, und gewerbe, des handels, und der religion, der wissenschaften, und lehranstalten des mittelalters mit denen unsers jahrhunderts, in rücksicht auf die vorteile und nachtheile der aufklärung*. Hannover, 1794. <https://www.google.hu/#q=almandol+meiner%27s&safe=active> (A letöltés ideje 2013. nov. 20.)
- Mounin, Georges 1975. A szemiológia: a közlés vagy a jelentés tudománya. In: Horányi Özséb – Szépe György (szerk.): *A jel tudománya*. Gondolat, Budapest, 325–8. (Eredetije: 1970.)
- Somlyó György 1969. *Füst Milán – Emlékezés és tanulmány*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. (Arcok és vallomások.)
- Shannon, E. Claude – Warren Weaver 1986. *A kommunikáció matematikai elmélete*. Budapest: Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár. (Eredetije: *The mathematical Theory of Communication*. University of Illinois Press, Urbana. 1949.)
- Tokarfjjev, Szergej A. (szerk.) 1988. *Mitológiai enciklopédia I–II*. Gondolat, Budapest.
- Veenstra, Jan R. 2002. *The holy Almandal – Angels and the Intellectual Aims of Magic*. www.theol.eldoc.uib.rug.nl/FILES/root/2002/595/c11. (A letöltés ideje 2013. nov. 20.)
- www-1: www.indiamart.com/company/4565988 (A letöltés ideje 2013. nov. 20.)
- Zádor Anna (szerk.) 1984. *Építészeti szakszótár*. Corvina Kiadó. H. n. [Budapest.]
- Zsoldos Sándor 1988. Jegyzetek. In: Füst Milán 1988: 278–324.

Büky László
ny. professzor
SZTE